

Mister Ots - pisaratega Saaremaalt

Marina Skalkina ja Dmitri Bertman on valinud turvalise tee: Georg Otsa lugu jutustavad kõrvaltvaatajad, pakkumata midagi põrutavalt uut.

Eestis pole palju lauljaid, kelle nägu ja häält tunneksid ühtviisi nii lasteaialapsed kui ka pensionärid. Küsitluse võidaks ilmselt Ivo Linna, sest Eurovisioni vastu ei saa keegi ja laulmise kõrval teatakse teda ka mälumänguri-helgepeana. Aga sellist iidolit, kes säraks nagu Georg Ots ühtviisi nii muusikateatri- kui ka estraadilaval, mängiks filmis ja kõlaks raadios, pole sündinud ei varem ega hiljem.

Praegust olukorda pole muidugi mõtet võrrelda õndsas internetivaba ajastuga, mil noored ja vanad lugesid veel ajalehti, kruttisid raadiot ja vaatasid perekonniti televiisorit. Kuuekümnendad olid Estonia kuldaeg. Läänes toretses samal ajal esikaantel karusnahka ja pärlitesse mähkunud Maria Callas. Sellesse glamuursesse maailma oleks võinud ehk kuuluda ka mõni meie tipplaulja, keda varjas raudne eesriie. Peale Otsa oli meil teatris andekaid lauljaid teisigi, aga saatuse tahtel ja suuresti tänu Lenfilmis 1958. aastal valminud kassatükile „Mr. X“ sai temast miljonite lemmik. Praegu on meil Georg Otsa salvestised ja õnnis teadmatus, kas vabas läänes oleks laulja tõesti säranud La Scalas või on seda lihtsalt ilus uskuda.

Dmitri Bertmani uuslavastuse üheks kandvaks liiniks kujuneb kreeka tähtsoprani, New Yorgi Metropolitanile lisaks ka Estonias ja Moskva Suures Teatris esinenud Teresa Stratase kiindumus lauljasse ning tema korduvad pakkumised: tippteatrid ootavad, tuleb lihtsalt ära karata! Aga Ots jäi kodumaale. Missugustel motiividel ta seda tegi, ei saa me kunagi teada. Küllap seetõttu, et erinevalt näiteks Arvo Pärdist võimaldati lauljal end loominguliselt realiseerida. Kõne toonasele kultuuriministrile Jekaterina Furtsevale - ja vihatud kapitalistide ooper, George Gershwini „Porgy ja Bess“ saab lavastamisloa. Telgitagustest ajalugu muidugi vaikib.

Mälestus kestab

Nii või teisiti oli Ots kuulus rohkem kui kuuendikul planeedist. Muusikaringkondades on ta seda seniajani. Eestlased tavaliselt ei teagi, kuskohas laulja Kaarli puiesteel elas, aga soomlasi olen sinna korduvalt juhatanud. Kui satun mõnel etenduse vaheajal lobisema vene ooperihuvilistega, tuleb Ots tavaliselt jutuks umbes viiendas lauses.

Meie Georg on siiski tuttav neilegi kaasmaalastele, kes laulja häält eales kuulnud ei ole. Tema nimi on pandud nii muusikakoolile, ujumisvõistlusele kui ka tänavale, isegi asteroidile, laevale ja trammile, temast on vändatud film ja kirjutatud muusikal. Järgmise

Sirp

02.08.2019

Anne Aavik

9000

[22](#)

Estonia teater

aasta märtsis tähistame Georg Otsa 100.

sünniaastapäeva, aga küllalt on veel elus inimesi, kes mäletavad Georgi ja seega saavad kõik temast inspireeritud teosed - mida loodetavasti sünnib edaspidi veelgi - hoopis isiklikuma vastuvõtu. Kõige kirglikumad austajad pole sugugi laulja rahvuskaaslased. Hoolimata sellest, et baritoni elutee sai järsu lõpu juba 44 aasta eest, leidub fänne seni arvukalt nii Venemaal kui ka Soomes. Eks seepärast ilmuski Kulle Raigi raamat „Saaremaa valss“ kõigepealt soome keeles. Paljud eestlased ei teagi, et laulja sünnilinnas Peterburis toimub suviti Georg Otsa nime kandev lauljate konkurss-festival. Konkursist osavõtjate, Venemaa avarustest tulnud võimsa häälega noorte kõrval meelitab see kohale hulgaliselt elavat Otsa mäletavaid naisterahvaid, kes mr. Xi aaria kõlades pisaraid pühivad või „braavo!“ karjumisest niivõrd ekstaasi lähevad, et dirigent peab kontserdi katkestama.

Otsa laialdane tuntus põhines eelkõige „Saaremaa valsil“ ja nõukogude laulukestel, aga ei saa üle ega ümber faktist, et selle kõrval on ta jätnud märgi ka eesti ooperiliteratuuri. Kui kuulata raadiointervjuud helilooja Eino Tambergiga, selgub, et „Cyrano de Bergerac“ on sündinud suuresti tänu Otsa inspireerivale isiksusele ja muidugi ka häälele. Nimelt oli libretist Jaan Kross heliloojale ooperi teemat pakkunud juba kuuekümnendatel, aga siis ei tundnud Tamberg selle vastu huvi. Meelt muutis kohtumine Georg Otsaga filmi „Kolme katku vahel“ võtetel - mõlemal oli selles linateoses roll. Tambergile meenus Otsa vaadates kohe Cyrano ja saanud sealsamas filmivõtete vaheajal Otsalt nõusoleku, alustas Tamberg tööd ning kirjutas peaosa just kuulsale baritonile. Paraku tahtis saatus, et ooperi valmimise ajaks oli laulja juba lootusetult haige.

Otsa elu kohta ma Bertmani lavastusest midagi uut ei leidnud. Küll aga hakkasin kontsertetenduse käigus mõtlema, kui palju ühist on Georg Otsa ja järgmise põlvkonna suure baritoni, kahe aasta eest lahkunud hallipäise siberlase Dmitri Hvorostovski elukäigus, olgugi et erinevalt Otsast sai Hvorostovskist maailmanimi, kuna siis eesriiet enam ees ei olnud. Mõlemad esitasid nii levimuusikat kui ka ooperit, mõlema üheks tähtrolliks sai nimiosa Tšaikovski ooperis „Jevgeni Onegin“, peale laulmise tegid mõlemad ka innukalt sporti, aga surid oma arvukate fännide kurbuseks 55aastaselt ajukasvaja tagajärjel. See pole veel kõik. Mõlemad lauljad kuulusid koos Fjodor Šaljapini ja Muslim Magomajeviga möödunud sajandil vene rahva lemmiklauljate esinelikusse. Seda kõike arvestades on Georg Otsa mälestuse elustamine laval kindla peale minek.

Üleskõetud ootused

Kindlasti mõtleb lugeja, et mida ma heietan, tahaks juba etenduseni jõuda. Tõsiseltvõetava arvustuse kirjutamiseks aga minu kogetust ei piisa. Suure müügiedu tõttu pääsesin hädavaevu

saali tagaossa, kuhu ei paistnud isegi see, kes laval olijatest parajasti suud liigutab (ja kas üldse, sest varasemaid muusikasalvestisi oli etenduses vahest sama palju). Seega võin rääkida vaid tuttavatest häältest ja sellest, et neid oleks igatsenud palju rohkem kuulda.

Ootusi kütsid üles ka lubatud Otsa vähetuntud eluloofaktid. Neid ei leidnud ma etendusest kuigi palju: kõike muud peale eelmainitud poolfantastilise Teresa Stratase liini võib leida ka juba nimetatud Kulle Raigi raamatust. Etendus kippus venima. Küllap tekitas pettumust ka see, et žanriliselt serveeriti meile tundmatut looma. Kavalehel oli kirjas kontsertetendus, aga ka selle üle võib vaielda, sest varasemate salvestiste ja kõne osakaal oli suur. Publik aga ei olnud vist üldse kavalehte lugenud ja ootas midagi muud. Seega kehitati vaheajal nõutult õlgu: „Mis ooper see selline on?“ ja keskenduti konjakile. Õnneks ootas teises pooles hüvitus „Saaremaa valsi“ näol. Lauldi julgelt kaasa ja pühiti pisaraid. Üks kuulaja kargas püstigi.

Palavalt armastatud lavakunstniku Georg Otsa kujutamisel on alati oht pahandada teda mäletavaid inimesi. Ses mõttes olid ajakirjanikust libretist Marina Skalkina ja lavastaja Dmitri Bertman valinud turvalise tee: legendi ennast laval pole ja lugu jutustavad kõrvaltvaatajad. Etenduse kulminatsiooniks kujunes aga ainsa endana esinenud inimese, Otsa kunagise lavapartneri Anu Kaalu lavale ilmumine etenduse esimeses pooles. Hoolimata sellest, et ka tema ei laulnud seekord. Armastatud koloratuursoprani mälestused olid ehedad ja ausad, mõjudes etenduses siiski kummastavana. Eriti tekitas võõristust äkitselt tiitrireale ilmunud tarbetu kommentaar tema kostüümi kohta. Isegi tagareast võis näha, et armastatud lauljatar kannab sedasama Gilda kleiti, mis paistab ka Otsaga koos tehtud fotodel.

Ehk olekski võinud kogu etenduse üles ehitada kaasaegsete mälestustele, mille vahele oleks saanud kuulata salvestisi ja vaadata fotosid? Teistpidi kinnitas üldine pettumus veel tugevamalt Georg Otsa müüti. Küllap tuleb sellega leppida, et iga teos jääb niivõrd võimsale mälestusele alla.

Kontsertetendus „Mr. Georg Ots“. Libreto Marina Skalkina, lavastaja Dmitri Bertman, muusikajuht ja dirigent Valeri Kirjanov, kunstnik Rostislav Protassov, valguskunstnik Deniss Enjukov, koreograaf Edwald Smirnov, koormeister Jevgeni Iljin. Osades: Rene Soom, Heli Veskus, Natalja Zagorinskaja, Anu Kaal, Aleksei Issajev jt. Kaastegev Helikoni ooperiteatri sümfooniaorkester ja koor. Maailmaesietendus Saaremaa ooperipäevadel 24. VII 2019. Armastatud koloratuursoprani Anu Kaalu lavale ilmumine tekitas aplausitormi hoolimata sellest, et ta silpigi ei laulnud. Gunnar Laak

